

Naturforvaltning, biodiversitet og økosystemer

ARTIKLER

OPINION

OM

MERE

FÅ GRATIS PRØVEABONNEMENT

Dette indlæg er alene udtryk for skribentens egen holdning.

SYNSPUNKT Beskyttet natur 1. oktober kl. 05:30

Planlægningen af dansk natur halter – måske er tiden inde til at indføre zoner med naturpligt?

Del artiklen

For at naturplanlægning kan fungere som et reelt og styrende redskab i arealforvaltningen, skal natur i højere grad betragtes som en national og statslig planlægningsopgave, skriver Helga Grønnegaard, der er projektchef hos Urland, i dette indlæg. Illustration: Cowi.

Helga Grønnegaard Projektchef, [Urland](#)

Der er kamp om arealerne i Danmark. Det er efterhånden blevet sagt så mange gange, at det er blevet en floskel.

Mere natur, pladskrævende klimahåndtering, udbygning af erhverv, boliger og infrastruktur, bl.a. anlæg til vedvarende energi, marker til produktion af fødevarer og biomasse til fossilfrie værdikæder samt etablering af nye skove. Det er blot nogle af behovene, vi skal finde plads til i arealerne.

Alle behovene er vigtige og hastende. Da vi i forvejen har planlagt for mere, end vores arealer kan rumme, vil de forskellige behov uden koordinering og afvejning støde sammen og risikere at forsinke hinanden i realiseringen.

En skillevej for naturen

Hidtil har vi fundet pladsen til at opfylde vores samfundsbehov ved at indskrænke og opdele naturen i frimærker. Nu står vi ved en skillevej for naturen, hvor landbrug skal inddrages til natur som følge af Grøn Trepert. Desuden er flere tiltag undervejs. Regeringen vil fremlægge en [natur-og biodiversitetslov](#) med det mål, at 30 pct. af Danmarks samlede areal skal være beskyttet natur, hvoraf 10 pct. skal være strengt beskyttet natur.

Dertil kommer også implementering af EU's naturgenopretningsforordning. Det er en lovramme, som forpligter medlemslandene til bl.a. at genoprette 30 pct. af den natur, der er i dårlig tilstand, inden 2030 og alle økosystemer, der har behov for genopretning, i 2050. Medlemslandene skal vedtage nationale naturgenopretningsplaner i 2027. De skal bl.a. indeholde en kortlægning af de mest akutte genopretningstiltag, der skal implementeres inden for 5 år samt et strategisk overblik over

nødvendige, supplerende tiltag for at opnå det overordnede genopretningsmål i 2050.

Det er en enorm opgave, som venter på at blive løst. Dels handler den om reelt at sikre og forbedre den natur, der allerede er udpeget som beskyttet natur bl.a. ifølge naturbeskyttelseslovens § 3 og/eller som Natura 2000-områder. Tilsammen udgør eksisterende beskyttede naturområder 16 pct. af Danmarks areal, men [Biodiversitetsrådet har peget på](#), at kun 1,6 pct. af arealet lever op til internationale beskyttelsesstandarder.

Dels handler opgaven om at udpege de sidste 14 pct. af landarealet, som skal være beskyttet natur i fremtiden (svarende til knap 600.000 ha). Her vil nogle af de arealer, der i Grønt Trepert bliver udtaget til lavbundsarealer eller urørt skov kunne dække noget af behovet. Vi har bare ikke en plan for hvilke områder, hvor de ligger, og hvordan de vil kunne skabe sammenhæng mellem eksisterende natur.

Det store plan-paradoks

Man skal være optimistisk for at forestille sig, at vi på få år kan opnå både bedre og mere natur på samlet set en tredjedel af Danmarks arealer uden nye, store lovkomplekser.

Derfor er det paradoksalt, at staten dels har misset fristen d. 1. september 2026 for at indsende Danmarks forslag til en national naturgenopretningsplan til EU Kommissionen, dels har aflyst den nationale interesse i kommunernes planlægning for et grønt danmarkskort.

Grønt danmarkskort [blev indført som plan-emne i medfør af Naturplan Danmark \(2014\)](#) og samlede naturtemaerne i kommuneplanerne i ét sammenhængende naturnetværk for at sikre en forstærket indsats for større og sammenhængende naturområder. Grønt danmarkskort blev gjort til en national interesse i kommunernes planlægning i 2018.

Inspiration til et nyt lovkompleks for naturen

I Danmark har vi en lang politisk historie for at skabe radikale arealomlægninger gennem store lovreformer. Et eksempel er planlovskomplekset fra 1969.

Hovedformålet med opdelingen af det danske areal i landzone, byzone og sommerhusområder var at sikre et sammenhængende landbrugslandskab, der blev drevet af lokale landbrugere med bosætning på ejendommene, sikre det åbne land mod planløs bebyggelse og dermed holde byerne og sommerhusområder inden for nøje definerede områder. På den måde fik jordbrugserhvervene sikret en eksklusiv erhvervszone.

Kystnærhedszonen er et tilsvarende godt eksempel på et af de yngste og skarpeste plan-emner, der omfatter en 3 km bred zone langs alle landets kyster. Reglerne blev født i 1994 og har siden beskyttet kysterne mod andre arealinteresser, der ikke lige så godt kunne være gennemført uden for kystnærhedszonen.

Nu står vi som nævnt ved en skillevej, hvor realiseringen af politiske mål og ambitioner for at beskytte naturen og vende tabet af biodiversitet risikerer at blive bremset, hvis ikke vedtagelsen af tilsvarende ambitiøse planredskaberne følger trop.

Til denne opgave er der god inspiration at hente fra den [nye rapport](#) 'Plansystemets muligheder og begrænsninger for at skabe mere og bedre natur'. En række forskere og praksisaktører (herunder undertegnede) har bidraget til rapporten, som er udgivet af [15. Juni Fonden](#) og [Dronning Marys Center – Københavns Universitet](#).

Rapporten peger på tre veje frem mod mere og bedre natur:

1. Et nyt nationalt planlægningsinstrument
2. Et naturindeks koblet til økonomiske incitamenter
3. En mere systematisk og strategisk planlægning af det åbne land

Rapporten peger desuden på, at de tre forslag ikke kan stå alene, men tilsammen vil kunne sætte retning og skabe sammenhæng i naturen.

Et nyt nationalt planlægningsinstrument for natur

For at naturplanlægning kan fungere som et reelt og styrende redskab i arealforvaltningen, skal natur i højere grad betragtes som en national og statslig planlægningsopgave. Ifølge rapporten vil det være en grundlæggende forudsætning.

Samtidigt bør naturplanlægningen have tydelige retsvirkninger og være rammesættende for anden arealplanlægning og for udbetalingen af økonomiske støtteordninger i nogle områder frem for i andre.

Det betyder, at nationale naturhensyn i højere grad bør sætte de overordnede rammer for kommune- og lokalplanlægning.

Et eksempel, som vi kan lade os inspirere af, er netop kystnærhedszonen som nationalt plan-emne. Et andet eksempel er landzonen, hvori ubefæstede arealer er omfattet af landbrugsloven og landbrugspligt. Måske er tiden inde til at indføre en naturzone, hvor arealerne er omfattet af naturpligt?

Naturindeks

Planlægningen kan ikke stå alene, og rapporten peger derfor også på behovet for et naturindeks, der skal gøre det muligt at opgøre, sammenligne og følge udviklingen i naturkvalitet og arealanvendelse over tid på en måde, som er forståelig og anvendelig for både stat, kommuner, lodsejere og investorer.

Det er en ny tilgang, som vi endnu ikke har eksisterende eksempler på fra andre plantemaer. Dog indeholdt de nu aflyste nationale interesser i kommunernes planlægning for et grønt danmarkskort et

krav til kommunerne om at opgøre arealet over naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser, økologiske forbindelser, potentielle naturområder og potentielle økologiske forbindelser i kommuneplanen samt i den sidste kommuneplan.

Med opgørelsen skulle følge en overordnet forklaring på årsagerne til arealudviklingen i Grønt Danmarkskort i kommuneplanen sammenlignet med den sidste kommuneplan.

Kravet var således til en bagudrettet opgørelse. Et nyt naturindeks skal også være fremadrettet og indeholde en opgørelse af værditab for naturen ved inddragelse af arealer til andre formål. Med et sådan naturindeks ville der ved inddragelse af naturarealer kunne indføres afgifter på såvel kommuner som bygherrer eller andre arealudviklere. Afgiften kunne betales til en national naturgenopretningspulje.

En mere systematisk og strategisk planlægning

På det overordnede plan er der behov for et mere fælles billede af, hvordan det åbne land skal se ud i fremtiden, og hvad der kan komme i stedet for det, som må nedprioriteres. Rapporten peger på, at den nuværende praksis er præget af stor variation mellem kommuner og en høj grad af kompleksitet, hvilket gør det vanskeligt at skabe langsigtet retning og koordinering på nationalt plan.

Samlet set er der behov for at ændre kursen radikalt i vores planlægning for naturen. Rapportens anbefalinger er samtidigt en opfordring til at gentænke en stærk vekselvirkning mellem planlægning og økonomiske virkemidler.

Uden virkemidler til implementering af fysisk planlægning, risikerer planerne at forblive streger på et kort. Uden streger på et kort risikerer økonomiske virkemidler at blive smurt ud i et tyndt lag over alle arealer. Nogle arealer er vigtigere end andre, når det kommer til at beskytte og udvide vores natur.

Derfor er det også netop disse arealer, som skal reguleres af national planlægning og være udløsende for tilskudsordninger til naturforanstaltninger – måske som konsekvens af en naturzone med naturpligt på arealerne?

Vil du bidrage til debatten med et synspunkt? Så skriv til vores debatredaktion på debat@ing.dk

Emner

Beskyttet natur

Naturgenopretning

Naturforvaltning

Mere om Beskyttet natur

+12 års sagsbehandling og mulig skade på lampretter: Organisationer går til Ankestyrelsen i Tange-sag

Fast food for ulv: E hav rigeligt af dyrevi international forsker